حمله اسراییل به ساختمان مجاورسفارت ایران در دمشق و تدابیر استثنایی ایران در پرتو حقوق بین الملل و رویه عمومی کشورها

مصطفی مقدم
۱- دانشجوی دکتری تخصصی حقوق بین الملل عمومی دانشگاه آزاد دامغان ،
Mostafamoghdam.m@gmail.com

خلاصه:

ایران در پاسخ به حمله رژیم صهیونیستی به ساختمان کنسولگری اش در دمشق دست به حملات موشکی و پهپادی بر علیه اسراییل زد . لذا با توجه به پاسخ ایران به حملات اسراییل این سئوال در ذهن متبادر می گردد در صورتی که کشورها با نقض حاکمیت مواجه شوند و پاسخی از سوی مجاری بین المللی متولی امر (امنیت سازمان ملل متحد) دریافت ننمایند ، تکلیف چیست ؟ و با استفاده از چه نهادها و ابزارهایی می توانند در جهت احقاق حق خود اقدام کنند . براساس موازین حقوق بین الملل (رویه عمومی کشورها و سایر نهادهای حقوق بین الملل) در صورتی که اقدامات حقوقی کشورها در جهت ترضیه خاطر و جبران خسارت بی نتیجه باقی بماند ، طبق عرف بین المللی و رویه عمومی ، کشورها می توانند تا انجام اقدامات مقتضی از سوی مراجع بین المللی متولی امر ، از تمامیت ارضی و حاکمیتی خود دفاع نموده و اقدامات لازم را جهت جلوگیری از ادامه فعالیت های غیرمتعارف طرف مقابل انجام دهند .

کلید واژه ها :
اسراییل ، رویه کشورها ، حقوق بین الملل، سفارت

مقدمه :

تاکنون در خصوص حمله رژیم صهیونیستی به اماکن دیپلماتیک و مواضع مستشاری ایران در دمشق [1]بحث ها و مقالات مختلفی بیان و به رشته تقریر در آمده است. لیکن به نظر می رسد بررسی این وقایع و پاسخ مشروع یران از زاویه حقوق بین الملل عرفی و رویه عمومی کشورها مغفول مانده است، لذا در این مقاله سعی شده است از این دیدگاه به بررسی موضوع بپردازیم .پرداختن به این موضوع ، از این نظرگاه ، می تواند پاسخی به سیاست های یکجانبه گرایی اروپایی غربی

[1] در تاریخ ۱۳ فروردین ۱۴۰۳ رژیم اسراییل به کنسولگری ایران در دمشق با استفاده از چندین فروند موشک از طریق هواپیمای خود اقدام نمود که منجر به شهادت تعدادی از عوامل کنسولگری و مستشاران ایرانی گردید.(سال ۲۰۱۹:در ۲۳ ژوئیه، اسرائیل مواضع نظامی و تأسیسات اطلاعاتی متعلق به ایران و شبه‌نظامیان تحت کنترل ایران را مورد حمله موشکی قرار داد که در نتیجه آن ۶ سرباز و ۳ شبه‌نظامی ایرانی کشته شدند .در ۱۹ نوامبر، پس از شلیک و رهگیری چهار موشک به سمت جولان تحت کنترل اسرائیل، هواپیماهای اسرائیلی به اهداف سوریه و ایران در سوریه و فرودگاه بین‌المللی دمشق که مقر فرماندهی سپاه قدس و سایر مواضع نظامی را در خود جای داده است حمله کردند. بر اساس گزارش دیده‌بان حقوق بشر سوریه (SOHR) مستقر در بریتانیا، ۲۳ نفر از جمله شانزده خارجی (به احتمال زیاد ایرانی) کشته شدند.سال ۲۰۲۰: در ۱۳ فوریه، موشک‌های اسرائیلی انبارهای ایران را بین فرودگاه بین‌المللی دمشق و «محله سیده زینب» هدف قرار دادند که باعث کشته شدن هفت سرباز شد .رامی عبدالرحمن، مدیر دیده‌بان حقوق بشر سوریه مستقر در بریتانیا، گفت که کشته‌شدگان سه سرباز سوری و چهار عضو سپاه پاسداران ایران هستند)

و امریکای شمالی نسبت به تجاوزات رژیم صهیونستی و حمایت های بی قید و شرط[۲] از این رژیم توسط آنان باشد. و شائبه تجاوزگری ایران[۳] در این زمینه را کاملاً منتفی نماید . در شرایطی که سیستم حقوقی سازمان ملل ، خصوصاً شورای امنیت که متولی امر مهم صیانت از صلح و امنیت بین المللی است ، توان مقابله و مجازات موجودیت هایی نظیر رژیم اسرائیل را ندارد چاره ای جز اقدامات متقابل ، و حق دفاع مشروع برای کشورها باقی نمی ماند .[۴]

در حقوق بین الملل هر عمل مغایر با مبانی و تعهدات بین المللی که از یکی از تابعان [۵] سرزند ، موجبات مسئولیت بین المللی آن کشور را فراهم می سازد .[۶] این نوع مسئولیت جز در موارد استثنایی دارای خصوصیت غیرکیفری است . در نتیجه آثاری ترمیمی و نه ترذیلی[۷] به دنبال دارد .

بنابراین با عنایت به مباحث پیش گفته می توان پرسش اصلی نوشتار پیش رو را این چنین تبیین نمود که، کشورها در مواجهه با تعرض به حاکمیت خود قادر به استفاده از کدام نهادهای حقوق بین الملل هستند ؟

---

[۲] پس از درگرفتن جنگ اسرائیل و حماس، ایالات متحده آمریکا شروع به ارسال کشتی‌های جنگی و هواپیماهای نظامی به شرق مدیترانه وتأمین مهمات و تجهیزات نظامی برای اسرائیل کرد.ایالات متحده آمریکا اعلام کرد که اسرائیل «هر آنچه» برای پشتیبانی از یک ضدحمله علیه نوار غزه تحت حاکمیت حماس نیاز داشته باشد را دریافت خواهد کرد. این کشور همچنین وعده کمک‌های نظامی بیشتر به اسرائیل را داده است. در ۲۰ اکتبر۲۰۲۳، رئیس‌جمهور بایدن اعلام کرد که از کنگره ۱۴ میلیارد دلار کمک اضافی در خواست کرده است.

[۳] رابرت وود معاون نمایندگی آمریکا در سازمان ملل (۲۰۲۴)در این نشست شورای امنیت در پی حمله ایران به اسراییل گفت: ایالات متحده به دنبال تشدید تنش نیست. اقدامات ما کاملاً جنبه دفاعی داشت.معاون سفیر آمریکا در سازمان ملل تاکید کرد: سازمان ملل موظف است که اقدامات ایران را بی پاسخ نگذارد. آمریکا اقدامات بیشتری را برای پاسخگو ساختن ایران در سازمان ملل بررسی خواهد کرد و ایران مسئول هر اقدام بعدی خواهد بود.معاون نمایندگی آمریکا در سازمان ملل درباره عملیات وعده صادق ۲ ایران علیه اسرائیل مدعی شد: این عملیات تهدیدی برای اسرائیل و کشورهایی مثل اردن و عراق بود. حمله ایران برخلاف صلح بین‌المللی بود.از ایران و متحدانش می‌خواهیم حملات بیشتری انجام ندهند. در روزهای آتی اقدام‌هایی را برای پاسخگوکردن ایران انجام می‌دهد.او گفت: ایران بیش از ۳۰۰ ماده منفجره به اسرائیل شلیک کرد و آشکارا از تعهدات حقوقی شانه خالی می کند و این اتفاق و عملیات تهدیدی برای اسرائیل و سایر کشورها بود.این دیپلمات آمریکایی در حالیکه واشنگتن مانع صدور بیانیه محکومیت حمله اسرائیل به کنسولگری ایران در سوریه از سوی شورای امنیت شد، افزود که محکومیت صریح ایران از سوی شورای امنیت سازمان ملل مورد نیاز است.این مقام آمریکایی در ادامه ادعاهای آمریکا ادامه داد: ایرانی‌ها با مسلح‌کردن حزب‌الله ناقض قطعنامه‌های شورای امنیت هستند. ایران به روسیه پهپاد داده و قوانین بین‌المللی را نقض کرده. ایران برخی شناورها را در خلیج‌فارس توقیف کرده است. ایرانی ها حملهٔ هفتم اکتبر را محکوم نکردند.

معاون نمایندگی فرانسه در سازمان ملل نیز در نشست شورای امنیت همسو با آمریکا گفت: حمله بی‌سابقه ایران را محکوم می‌کنیم و از شورای امنیت می‌خواهیم برای برقراری آرامش در منطقه تلاش کند.این دیپلمات فرانسوی در یک تناقض گویی آشکار از سویی گفت که از بالا رفتن تنش ها باید جلوگیری کنیم و از سوی دیگر اعلام کرد که بر دفاع از اسرائیل تاکید می‌کنیم.

[۴] ماده ۵۱ منشور ملل متحد :در صورتی که یک عضو ملل متحد مورد تجاوز مسلحانه واقع شود هیچ‌یک از مقررات این منشور به حق طبیعی دفاع مشروع انفرادی یا اجتماعی تا موقعیکه شورای امنیت اقدام لازم برای حفظ صلح و امنیت بین‌المللی بعمل آورد لطمه وارد نخواهد آورد و اقداماتی که اعضاء برای اجرای حق دفاع مشروع بعمل می‌آورند باید فورا" به شورای امنیت اطلاع دهند ولی این اقدامات بهیچ وجه در اختیارات و وظایفی که شورا بر طبق این منشور دارد و به موجب آنها در هر موقع روشی را که برای حفظ ویا اعاده صلح و امنیت بین‌المللی لازم می‌داند می‌توانی اتخاذ کند تأثیری نخواهد داشت.

[۵] منظور از تابعان در اینجا کشورها و مشخصاً رژیم صهیونیستی می باشد .

[۶] ماده یک طرح مسئولیت بین المللی دولت ها: مسئولیت دولت بابت اعمال متخلفانه بین المللی خویش : هر فعل متخلفانه بین المللی موجب مسئولیت بین المللی آن دولت است (کمیسیون حقوق بین الملل سال ۲۰۰۱) شرح و تفسیر : نقض حقوق بین الملل توسط یک دولت موجب مسئولیت بین المللی او می شود . واژه مسئولیت بین المللی روابط حقوقی جدیدی که به موجب حقوق بین الملل به دلیل فعل متخلفانه بین المللی دولت ایجاد می شود را در بر می گیرد.(دکترعلیرضا ابراهیم گل ، ۱۳۹۶/ص ۲۵)

[۷] ترمیم و جبران خسارت و نه تنبیه و مجازات

در این مقاله ، در دو بخش ، که شامل : بخش اول (بررسی امکانات حقوقی کشورها در حقوق بین الملل در خصوص استفاده از اقدامات مقابله به مثل) و بخش دوم (تدابیر استثنایی ایران در پرتو قواعد حقوق بین الملل و رفتار عمومی کشورها) به دنبال یافتن پاسخ این پرسش هستیم .

بخش اول:بررسی امکانات حقوقی کشورها در حقوق بین الملل در راستای استفاده از اقدامات متقابل

بعضی از کشورها در مقابله با کشوری که از جبران خسارت خودداری می کنند اقداماتی کرده اند که در جامعه بین المللی به عنوان رویه از آنها یاد شده و معمولاً آنها را اقدامات متقابل [۸]می گویند. (ضیایی بیگدلی ،۱۳۹۵/ص۴۹)هدف از چنین اقداماتی ، مجبور کردن کشور متخلف به قطع اعمال نامشروع ، رعایت حق و جبران خسارات احتمالی است . به طور خلاصه این اقدامات ذاتاً اعمال نامشروع هستند منتهی توجیه استثنایی آن ها مبتنی بر عملی است که پاسخ گویی عمل نامشروع قبلی است ، تا آن حد که کشور متخلف عمل (نامشروع) خود را ترک کند یا خسارات وارده را جبران نماید و یا رفتار خود را تعدیل و تصحیح کند .

این اقدامات به عنوان نوعی ضمانت اجرای مستقیم یا مجازات ،یکی از مباحث کلاسیک حقوق بین الملل است .در این زمینه کافی است اقدامات زیر را یادآور شویم تا طرز عمل کلاسیک اقدام متقابل به خوبی نشان داده شود: محاصره دریایی یا بلوکوس ، بمباران دریایی ،آمبارگو[۹] ،محاصره یا تحریم اقتصادی .از میان تعاریف بسیاری که توسط دکترین و رویه قضائی بین المللی از اقدامات متقابل به عمل آمده می توان تعریف ارائه شده توسط موسسه حقوق بین الملل را عنوان کرد:" هدف از اقدام متقابل، حمایت از خود، واداشتن دولت مسئول به پیروی از تعهداتش و جبران خسارت دولت زیاندیده است .اقدام متقابل بر طبق ماده ۲۲ طرح مواد مسئولیت بین‌المللی دولت، تدوین شده از سوی کمیسیون حقوق بین‌الملل سازمان ملل متحد یکی از موجبات رفع مسئولیت بین‌المللی دولت است.". [۱۰]

در اقدامات متقابل ، باید اصل تناسب که یک اصل غیر مدون ، اما معمولاً مورد قبول است رعایت شود .اصلی که به موجب آن باید بین خسارت وارده و عکس العمل مربوطه تناسبی وجود داشته باشد .

در این حالت ،تعیین محدودیت های دقیق برای حق پاسخ گویی خسارت دیدگان به منظور احتذار از بالا رفتن خطر، تا حد ممکن بسیار مهم است[۱۱]. طبق ماده ۸۶ مجموعه قوانین جنگ زمینی که موسسه حقوق بین الملل در اجلاسیه آکسفورد در ۱۸۸۰ تهیه کرد:" در موارد محدودی که اقدامات متقابل به عنوان یک ضرورت حتمی ظاهر می شود، نحوه اجرای آن هرگز نبایستی از درجه جرم ارتکابی از سوی دشمن تجاوز کند ."فرضاً چنانچه کشوری مورد تجاوز و تهاجم کم

۸ اقدامات متقابل : اقدام متقابل عمل قانونی اما غیردوستانه کشوری علیه کشور دیگر را که به تلافی یک عمل غیردوستانه اما قانونی و به منظور وادار کردن آن کشور به تغییر رفتار غیردوستانه خود انجام می‌گیرد "عمل متقابل" می‌گویند.

۹ Embargo (آمبارگو گاهی به معنی ممانعت از خروج کشتیهای خارجی از سوی کشوری است که آن کشتی ها در بنادر یا آبهای سرزمین او متوقف مانده اند و گاهی به معنی جلوگیری از صدور یا تحریم صادرات برخی کالا ها از جمله تجهیزات جنگی و نظامی است .آمبارگو در معنی اول که همان تعلیق محل می باشد ، یک معنی ابتدایی است که در گذشته تنها شامل کشتیهای دولت مسبب اولین عمل نامشروع می شد که در بنادر کشور متضرر لنگر انداخته بودند، اما امروزه عموماً از آمبارگو به عنوان یک سلاح اقتصادی مطلوب استفاده می شود .از جمله موارد جدید اجرای آمبارگو می توان از این عملیات نام برد: دولت فرانسه به منظور ابراز عدم رضایت خود نسبت به سیاست اسرائیل در سال های ۶۸-۱۹۶۷ یک آمبارگو محدود و سپس نامحدود و کامل نسبت به فروش تسلیحات به اسرائیل اتخاذ نمود .ایالات متحده امریکا از ۴ ژانویه ۱۹۸۰ ، در پی مداخله نظامی شوروی (سابق) درافغانستان صادرات غله را به اتحاد شوروی (سابق) تحریم کرد.

۱۰ طرح مسئولیت بین المللی دولتها ، ماده ۲۲ سال ۲۰۰۱

11 Y . Sandoz :OP. PP.117

اهمیتی قرار گیرد، نباید در مقام مقابله به مثل عملی انجام دهد که از حدود آن تهاجم فراتر رود. در غیر این صورت خود، متجاوز واقعی قلمداد خواهد شد.

شناسایی مقابله به مثل و اقدامات مبتنی بر آن ،در واقع معمول ساختن من غیرحق اقدامات جائرانه و زورمدارانه در حقوق بین الملل است. حقوق بین الملل که توسل به زور را ممنوع ساخته است .

"اگر اساس این اقدامات مبتنی بر قاعده ای شود که به موجب آن در موارد توسل به جنگ اختیاری است، این نتیجه بی معنی به دست خواهد آمد که توسل به زور در صورت محدود شدن، پذیرفته بوده و فقط در صورت غیر محدود ممنوع است .همچنین بسیار جالب و قابل توجه است وضعیت کشورهایی، مانند سوئیس از ۱۸۱۵، که در بیطرفی دائمی به سر می برند. این کشورها ،صلاحیت ارادی جنگ را رد کرده اند، به این جهت دیگر نمی توانند به زور متوسل شوند ،مگر برای دفاع از خود .همچنین برخی معاهدات دوستانه و برخی قوانین اساسی به گونه مشخصی ،میان جنگ های تهاجمی و جنگ های تدافعی قائل به تفکیک شده اند."[۱۲]

فرق اقدامات متقابل با جنگ : در حالی که مفهوم جنگ توسل به نیروی مادی در شرایطی که از لحاظ مدت و از حیث عمومیت و شمول با حفظ حالت صلح مغایر است، اقدامات متقابل شیوه توسل به زور به طور محدود و موقت است که حالت صلح را تغییر نمی دهد و هیچ گونه اثری هم نسبت به کشورهای ثالث ندارد. به بیان دیگر، جنگ فاقد عنصر معنوی (نیت جنگیدن) چیزی نیست جز توسل به مداخله مسلحانه یا اقدامات مقابله به مثل(ضیایی بیگدلی ،۵۱:۱۳۹۵) .

ازاقدامات متقابل مسلحانه که در عرف بین المللی وجود داشتند می توان به موارد زیر اشاره نمود :الف- اشغال نظامی یک سرزمین در زمان صلح ،ب- محاصره دریایی صلح آمیز ، ج- بمباران [۱۳]و د- ضبط و توقیف کشتی ها [۱۴].(در این مجال بمباران مد نظر ما می باشد).

اقدامات متقابل قرن هاست که میان کشورها شناخته شده و معمول می باشد، بنابراین مفهوم این گونه اقدامات در طی قرون و اعصار متمادی تحول یافته است و منابع حقوقی اعم از : دکترین ،عرف بین المللی، رویه قضایی بین المللی، معاهدات بین المللی و بالاخره تصمیمات سازمان ها و کنفرانس های بین المللی نقش عدیده ای در این تحول داشته اند.حال به صورت مختصر و گذرا نظرات این منابع حقوقی را بررسی می کنیم:

۱-۱. دکترین :

در این قسمت می توان به پدیده دیگری در حقوق بین الملل که قرابتی دیرینه با اقدام متقابل داشته و در خلال فعل و انفعالات حمله به سفارت جمهوری اسلامی ایران در دمشق توسط اسراییل نیز بی ارتباط نخواهد بود اشاره نمود. هنوز سازمان های بین المللی تاسیس نشده و حتی اقداماتی جهت تشکیل و ایجاد حقوق بین الملل به صورت مقررات حقوقی انجام نگرفته بود که در سال ۱۳۰۶ یک استاد هلندی به نام "جیووانی دولگنانو"[۱۵] کتاب "جنگ و مقابله به مثل و دوئل

[12] Droit international public :P.Reuter:OP.Cit.PP,358-359

[۱۳] مثلاً بمباران بندر میدی(Middy) ترکیه در ۳ نوامبر ۱۹۰۲ از سوی ناوگان دریایی ایتالیا به دنبال عملیات دزدی دریایی ارتکابی در سراسر اریتره، بمباران آمریکا علیه ویتنام شمالی در سال ۱۹۶۸، متعاقب حملات کشتی ها در خلیج تونکن ،بمباران و انهدام هواناوهای غیر نظامی از سوی نیروهای اسرائیلی در فرودگاه بیروت در دسامبر ۱۹۶۸، بمباران مناطق اقتصادی و نظامی عراق از جانب ایران ،در مقابله با بمباران وانهدام مناطق مسکونی ،اقتصادی و نظامی ایران به وسیله عراق در سال های متمادی جنگ فی مابین. در مورد بمباران و انهدام کشتی های بازرگانی دشمن هر چند عمل با حقوق بین الملل مغایر است اما سعی کرده اند آن را با استفاده از نظریه معامله به مثل یا با استفاده از نظریات جدید توجیه کنند ،یادآوری این نکته مهم است که اعتبار چنین توجیهی در مورد کشتی های بازرگانی دشمن هرچه باشد در خصوص کشتی های بی طرف به هیچ وجه قابل قبول نیست مگر آن کشتی ها خصوصیات بی طرفی خود را از دست بدهد.

[۱۴] مثل ضبط و توقیف دو کشتی ونزوئلایی توسط هلند در هزار و نهصد و هشت و یا ضبط توقیف سه کشتی اسپانیایی توسط کشتی های جنگی آلمان در جریان جنگ داخلی اسپانیا بین اول تا سوم ژانویه هزار و نهصد و سی و هفت نمونه های مذکور به وسیله به وضعیت جنگی بسیار نزدیک است و این موجب می شود که ارزیابی مشروعیت آن با اشکال روبرو شود زیرا اقدامات مقابله به مثل منجر به عمل نامشروعی می شود که توسط کشور متضرر ارتکاب یافته است.

[15] Giovanni de legnano

"[16]را نوشت و استاد دیگری به نام "بارتولو دو ساسوفراتو"[17] تقریباً در همین زمان کتاب " شرح تفصیلی مقابله به مثل "را به رشته تحریر درآورد. قبل از این صاحبنظران ، برخی علمای مسیحی به موضوع مقابله به مثل پرداخته بودند. [18]
بینش های مذکور کم و بیش ادامه داشت تا قرن نوزدهم که تعدادی از دانشمندان از جمله "کارلو کالو"[19] و "پاسکال فیور" [20]نظریه ممنوعیت اقدامات مقابله به مثل را ارائه کردند .اما در قرن بیستم و خصوصاً در طول جنگ جهانی اول از این شیوه در سطح وسیعی استفاده شد .
دانشمندان آلمانی از جمله "استروپ"[21] طرفدار مبادرت به مقابله به مثل بودند. وی می گوید: اجرای هر یک از قواعد حقوق جنگ را می توان به عنوان مقابله به مثل به حالت تعلیق درآورد .[22]این دکترین با مخالفت شدید اکثر دانشمندان غیر آلمانی از جمله "دوویشر"[23] "پیه " [24]،"فوشیل"[25] و" گارنر" [26]روبرو شد .
آنان سعی بر آن داشتند تا از یک ممنوعیت مطلق مقابله به مثل ،حداقل به سمت یک محدودیت مشروعیت توسل به آن پیش روند. نمونه این محدودیت اصل نسبیت بود. امروزه برخی از دانشمندان حقوق بین الملل از جمله "کلسن "[27]و "گوگنهایم" [28]ضمن مجاز شمردن توسل به مقابله به مثل معتقدند که چنین شیوه ای همچون جنگ شیوه "خود تدافعی" [29]است .
در این زمینه" شوارزنبرگر"[30] معتقد است:" در صورتی که از سلاح های هسته ای به منظور اقدامات مقابله به مثل استفاده شود، ممنوعیت آنها ادامه پیدا نخواهد کرد ."[31]به عبارت بهتر، کشوری که از این گونه سلاح ها آسیب دیده ، می تواند با استفاده از همان سلاح ها، مقابله به مثل کند. به طور کلی امروزه می توان دکترین حقوق بین الملل را طرفدار مشروعیت توسل به شیوه مقابله به مثل دانست ،مشروط بر این که اقداماتی از این نوع در وهله نخست منجر به جنگ (حداقل جنگ تهاجمی) نگردد ،ثانیاً حقوق انسانی را به هیچ وجه نقض نکند (OP) .

۲-۱.عرف بین المللی یا رفتار عمومی کشورها :

اقدامات متقابل دارای ریشه های کهن عرفی است .این گونه اقدامات ،در گذشته های دور جنبه خصوصی داشت و به وسیله اشخاص حقیقی اعمال می شد .قرون وسطی شاهد مجاز بودن این اقدامات بود .[32]
به تدریج وبا گذشت زمان ،اقدامات متقابل از صورت بی قانونی خارج گردید و جنبه حقوقی و قانونی یافت و در نتیجه دولت ها جهت کنترل و اثبات مشروعیت آن سریعاً مداخله کردند. در آن زمان، مبادرت به این اقدامات نمی توانست با راهزنی

---

[16] De bello, de Repressaliis, de duello
[17] Bartolo de :Sassoferrato
[18] سن آگوستین معتقد بود برای تلافی طرفی که آسیب دیده می توان به جنگ عادلانه مبادرت ورزید. هم او می گوید نباید جنگی از سر آرزوی کسب قدرت یا اعمال تلافی آغاز شود (آرتور نوس بام).ویتوریا بر این اعتقاد بود که اصولاً پرداختن به ادعاهای جبران خسارت ، حتی مستندترین آنعاو اعمال مجازات ،باید در قبال اموال آن کسانی معمول گردد که به علت نقض قاعده حقوقی مجرم شناخته شده اند و مقابله به مثل فقط در صورتی موجه است که طرق دیگر جبران خسارت ،بدون آنکه نتیجه ای رعایت کنند ،قبلاً پیموده شده باشند. واتل صراحتاً مقابله به مثل را برای هر یک از متخاصمان و اسیران جنگی مجاز می شمارد .
[19] C.Calvo
[20] P.Fiore
[21] Strupp
[22] ibid:P.135
[23] Ch.De Visscher
[24] A.Pillet
[25] P.Fauchille
[26] J.W.Garner
[27] H.Kelsen
[28] Guggenheim
[29] Auto defence
[30] Schwarzenberger
[31] A reconsideration of the low of armed conflicts,in conference carnegie 1969, P.76
[32] پادشاهان استفاده از این شیوه را در انحصار خود داشتند .در آن دوران عقیده ای چنین بود که مقابله به مثل موجب احتراز از جنگ می شود .

دریایی یا غارتگری فرقی داشته باشد ،به جز در مواردی که این گونه اقدامات ،به موجب اجازه نامه های خاصی تحت عناوین "اسناد اقدامات مقابله به مثل"[۳۳] یا "اجراییه"[۳۴] صورت می گرفت .[۳۵] تنها نمونه کلاسیک اقدامات مقابل مثل در دریاها "کورس" [۳۶]بود. از آن پس اقدامات به صورت رابطه کشور با کشور تحول یافت ،هرچند اعمال کنندگان آن افراد خصوصی بودند .

تقریباً در اواخر قرن هیجدهم ،کشورها تا آن جا برای خود قوای نظامی تدارک دیدند که توانستند منحصراً قدرت اسلحه را محور اصلی مسائل قرار دادند و تدریجاً عمل میانجیگری افراد را از بین بردند و مستقیم و به دلخواه خود مبادرت به این اعمال می کردند. این تحول در معاهده ۱۸۵۶ پاریس که کورس دریایی را لغو کرد، تایید شد. "اقدامات مقابله به مثل که کاملاً به اختیار کشورها گذرانده شده بود، برای قوی ترین آنها به مثابه شیوه راحت و موثر اعمال سیاست رعب و وحشت بود، هرچند تداوم چنین اقداماتی مورد مخالفت برخی از کشورها قرار می گرفت و تهدیدی برای توسل به جنگ تلقی می شد. در این هنگام بود که جهت احتراز از جنگ ،ضرورت تنظیم مقررات و محدود کردن توسل به اقدامات مقابله به مثل احساس گردید و از قرن نوزدهم ،قواعد عرفی در این راستا شکل گرفتند و پذیرای چنین قواعدی شدند." [۳۷]

علی رغم تمام کوشش های به عمل آمده، قرن بیستم شاهد از هم پاشیدگی قواعد مذکور بود . در دوران جنگ جهانی اول، کشورها به دفعات از شیوه مقابله به مثل علیه دشمنان خود استفاده کردند. وحشی گریهای صورت گرفته در جریان جنگ جهانی دوم نیز هرچند ظاهراً عنوان برخی از آن مقابله به مثل نبود، اما عملاً مقابله به مثل و یا مقابله به مثل متقابل بود . از آن جمله اقدامات گوناگونی بود که توسط رایش در سرزمین های اشغالی در طی جنگ جهانی دوم و به دنبال سوء قصدهای ارتکابی علیه ارتش آلمان صورت گرفت.[۳۸] از آن هنگام به بعد نیز کشورها پیوسته و به صورتی گسترده به حربه مقابله به مثل متوسل شدند.[۳۹]

۳-۱. رویه قضایی بین المللی :

رویه قضایی بین المللی صراحتاً و آشکارا اعلام نظر کرده است که هرچند اقدامات مقابله به مثل اقدامات زورمدارانه هستند ،اما در مواردی می توانند شرط ایجاد حق و در نتیجه قابل توجیه باشند. این موارد عبارتند از:

۱-در پاسخ به یک عمل پیشین خلاف مقررات حقوق بین الملل.[۴۰]

۲- در صورت ضرورت، یعنی عدم امکان برای کشور متضرر به ترضیه خاطر و یا جبران خسارت از راه های دیگر .

۳- پس از اخطار رسمی کشور زیان دیده و بی نتیجه ماندن آن.

۴- تناسب میان عمل نامشروع و اقدامات مقابله به مثل.

---

[33] Lettres de represailles

[34] Lettres de marque

[۳۵]این اجازه نامه ها برای کسی صادر می شد که اقدامات را به نام حاکم انجام می داد و صدور آن جنبه اختیاری داشت .

[۳۶] Course مسلح نمودن کشتیهای تجاری جهت حمله به کشتیهای دشمن .

[37] N.Quoc Dinh : OP . Cit .P. 876

[۳۸] آلمان ناسیونال سوسیالیست اهمیت زیادی برای اقدامات مقابله به مثل قایل بود. از این رو استفاده از آن را به صورت مقررات حقوقی درآورد(ماده۲ قانون مورخ ۹ مارس ۱۹۳۷ در زمینه حفظ مرزهای رایش).

[۳۹] در ویتنام (اعدام های منتسب به ویت کنگها)،در خاورمیانه عربی(سیاست سرکوب گرایانه اسرائیل در سرزمین های اشغالی عرب ،همراه با انهدام ازپیش حساب شده اموال غیرمنقول با استفاده از دینامیت توسط مقامات نظامی اسرائیل از ۱۹۶۷). این سیاست را ژنرال موش دایان در ۱۲ نوامبر ۱۹۶۹ مقابله به مثل در قبال فضای حیاتی نامید.

[۴۰] آلمان در دعوی نولیلا محکوم گردید ، زیرا دادگاه وجود چنین عملی را احراز ننمود.

اما رویه قضایی نسبتاً جدید[۴۱] به این نکته اشاره دارد که حقوق سنتی از مدت ها قبل این اصل را پذیرفته که برخی قواعد عرفی در زمینه ملاحظات اولیه و اساسی بشر ،خصیصه مطلق دارد مخصوصاً حقوق فرد بشری و به ویژه در حالت مخاصمه مسلحانه . از این اصل مطلق می توان چنین نتیجه گرفت که این قواعد نمی توانند طبق اصل مقابله به مثل معلق بمانند، در صورتی که آن قواعد توسط کشوری نقض شده باشد .[۴۲]

۴-۱.معاهدات بین المللی :

یکی از اصول بنیادین حقوق معاهدات مقابله به مثل است : طرفی که تعهدات خود را رعایت نکند ، نمی تواند از طرف مقابل انتظار داشته باشد که او به تعهدات خود عمل کند.[۴۳]

بنابراین عدم رعایت یک معاهده از جانب یک طرف ، می تواند موجب عدم اجرا یا حداقل تعلیق اجرای آن تا قطع عمل نقض باشد و حتی طرفی که از این نقض زیان دیده می تواند در مورد یک تعهد مشابه ، مبادرت به مقابله به مثل نماید و یا به تلافی تعهد مشابهی را معلق سازد.[۴۴]

تجربه نشان می دهد که گاهی یکی از طرفین معاهده، نقض بی اهمیت و غیراساسی به عنوان بهانه ای جهت پایان بخشیدن یا تعلیق اجرای معاهده ای که چندان رضایتی به تداوم آن نداشته ، قرار داده و با استفاده از شیوه مقابله به مثل ،فسخ آن را اعلام کرده است .به منظور احتراز از چنین سوء استفاده ای و در جهت حفظ ثبات معاهدات و طبق نظریه حاکم ، ضمانت اجرای نقض آن باید با اقدامات اساسی همراه باشد و تنها در شرایط خاصی اجازه توسل به مقابله به مثل و در نتیجه فسخ معاهده داده شده شود:

۱- نقض وارده فاحش و اساسی باشد.[۴۵]

۲- اقدامات مقابله به مثل خود موجب نقض حقوق بشر به ویژه حقوق انسانی حاکم بر مخاصمات نشود ، زیرا اعراض از اصل مقابله به مثل در زمینه حقوق انسانی، سنگ زیربنای مناسبات بین المللی کلاسیک است. [۴۶]

به قول پروفسور روتر، اصل رعایت حقوق بنیادین فرد بشری ،موجودات انسانی را مستقل و جدا از رفتار دولت های آنان ،بهره مند می سازد.[۴۷]

حقوق ژنو [۴۸]، به گونه بسیار مثبتی به ممنوعیت توسل به مقابله به مثل در زمینه حقوق انسانی در مخاصمات پاسخ داده است ، صراحتاً مقابله به مثل را علیه افراد و اموال غیر نظامی ، اموال فرهنگی و اموالی که جهت زیست افراد غیرنظامی و محیط زیست طبیعی لازم باشد و همچنین اسیران و مجروحان جنگی ممنوع اعلام کرده است .

۴-۱. تصمیمات سازمان ها و کنفرانس های بین المللی :

---

[۴۱] رای دیوان بین المللی دادگستری در قضیه تنگه کورفو مورخ ۱۹۴۹ و همچنین رای مشورتی همان دیوان در مورد حق شرط در قرارداد مربوط به کشتار دسته جمعی (ژنوسید) مورخ ۱۹۵۱.

[42] P . Reuter . OP .Cit . P .29

[43] Inadimplenti non est adimplentium.

[44] Ibid : p .106

[۴۵] در این مورد رویه عملی کشورها فراوان نیست ،اما برخی سوابق معاهداتی راه حل متعادل و معقولی را مقرر می دارند .از جمله طبق ماده ۴۰ مقررات ۱۹۰۷ لاهه در مورد قوانین و عرف های جنگ زمینی هر گونه نقض فاحش متارکه جنگ از سوی یکی از طرفین، به طرف دیگر حق نقض آن را می دهد. همچنین در صورت احتمال خطر ،حق مبادرت فوری به عملیات خصمانه وجود دارد.

[۴۶] در رابطه با حقوق لاهه ، اولاً باید شرط همبستگی را که طبق آن ،مقررات یک معاهده تنها در مخاصمه ای قابلیت اجرائی دارند که کلیه متخاصمان طرفین آن معاهده باشند و کنار گذاشت .این شرط در یک مخاصمه جهانی ، به راحتی موجب ابهام می شود، چه کافی است که یک کشور، حتی کشوری بسیار کوچک عضو معاهده بشردوستانه و انسانی نباشد ، تا اثر هنجاری و بنیادی آن معاهده را کاهش دهد. هیچیک از طرفین متعاهد نمی تواند عدم اجرای معاهده بشردوستانه و انسانی را از سوی طرف متعاهد دیگر، عملی به نفع خود تلقی و خود را از قید تعهدات واقعی اش برهاند .

[47] Cite in , M . F . Furet , j . c . Martinez, H Dorandeu : La guerre et le droit , pedone, 1979, .260.

[۴۸] مقصود از حقوق ژنو ، عهدنامه های چهارگانه مورخ ۲ اوت ۱۹۴۹ و پروتکل های الحاقی آنها مورخ ۱۰ ژوئن ۱۹۷۷ می باشد.

حقوق بین الملل عام ، قبل از وجود هرگونه سازمان بین المللی ، مقامی خاص جهت اقدامات متقابل قائل شده است ، بدون آنکه عملاً طرز کار آن را به طور مشخص روشن کرده باشد . با تاسیس سازمان های بین المللی ، مخصوصاً سازمان های جهانی چون جامعه ملل و سازمان ملل متحد از سوئی و تشکیل کنفرانس های بین المللی ، چون کنفرانس های بین المللی صلیب سرخ و کنفرانس دیپلماتیک در زمینه حقوق انسانی در مخاصمات مسلحانه از سوئی دیگر، مسئله اقدامات مقابله به مثل بار دیگر در سطح جهانی مطرح شد .

بخش دوم :تدابیر استثنایی ایران در پرتو قواعد حقوق بین الملل و رفتار عمومی کشورها

حال پس از بیان مواد قانونی و بیان سابقه عرف های بین المللی در خصوص امکان استفاده از اقدامات مقابله به مثل و متقابل توسط کشورها ،به تشریح قابلیت استفاده ایران از این اقدامات علیه رژیم صهیونیستی که توسط ایران در نیمه شب ۲۵ فروردین ۱۴۰۳ (۱۳ آوریل ۲۰۲۴) توسط سپاه پاسداران انقلاب اسلامی موسوم به عملیات وعده صادق (حمله موشکی- پهپادی) انجام شد می پردازیم (شرحی از اقدام تجاوز کارانه اسرائیل علیه ایران:اسرائیل در عصر روز دوشنبه ۱۳ فروردین ۱۴۰۳ (۱ آوریل ۲۰۲۴) ،به ساختمان ضمیمه کنسولگری ایران در مجاورت سفارت‌خانه ایران در دمشق، حمله هوایی نمود و موجب تخریب و کشته شدن ۱۴ تن شدند که هفت نفر از آن‌ها از اعضای سپاه پاسداران بودند[۴۹]. این حمله توسط هواپیماهای جنگی اف-۳۵ نیروی هوایی اسرائیل با شش موشک انجام شده است. این حمله اولین واقعه این چنینی پس از بمباران سفارت چین در بلگراد در سال ۱۹۹۹ است[۵۰] .

۱-۲.نقض قواعد آمره بین المللی :

---

[49] *Bowen, Jeremy; Gritten, David (April 1, 2024). "Israel accused of deadly strike on Iranian consulate in Syria". BBC News. Retrieved April 1, 2024.*

[۵۰] در ۷ مه ۱۹۹۹، در جریان بمباران یوگسلاوی (عملیات نیروهای متفقین) توسط ناتو، پنج بمب هدایت شونده مهمات حمله مستقیم مشترک ایالات متحده به سفارت جمهوری خلق چین در منطقه نیو بلگراد بلگراد اصابت کرد که منجر به کشته شدن سه خبرنگار چینی و خشم مردم چین شد .به گفته دولت ایالات متحده، هدف بمباران اداره فدرال تأمین و تدارکات یوگسلاوی (FDSP) بوده‌است. پرزیدنت بیل کلینتون به خاطر این بمباران عذرخواهی کرد و گفت که این یک حادثه بوده‌است..جورج تنت، مدیر آژانس اطلاعات مرکزی آمریکا (سیا) در مقابل کمیته کنگره شهادت داد که این بمباران تنها بمباران در کارزار سازماندهی و هدایت شده توسط سازمان او بود،]۵ [و اینکه سیا مختصات اشتباهی را برای یک هدف نظامی یوگسلاوی در همان خیابان شناسایی کرده بود .دولت چین در روز بمباران بیانیه ای صادر کرد و آن را «اقدامی وحشیانه» خواند.

در اکتبر ۱۹۹۹، پنج ماه پس از بمباران، آبزرور [a]لندن همراه با پولیتیکن کپنهاگ، نتایج تحقیقات را با استناد به منابع ناشناس منتشر کرد که گفته بود بمباران در واقع عمدی بوده‌است زیرا از سفارت برای انتقال ارتباطات ارتش یوگسلاوی استفاده می‌شد. دولت‌های ایالات متحده و بریتانیا قاطعانه عمدی بودن آن را تکذیب کردند و مادلین آلبرایت، وزیر امور خارجه ایالات متحده، این داستان را «چرند» خواند و رابین کوک، وزیر امور خارجه بریتانیا گفت که «هیچ مدرکی برای پشتیبانی از آن وجود ندارد".در آوریل ۲۰۰۰ ، نیویورک تایمز نتایج تحقیقات خود را منتشر کرد که، این «تحقیق هیچ مدرکی مبنی بر اینکه بمباران سفارت عمدی بوده‌است، به دست نیاورد."

درست پس از بمباران، اکثر چینی‌ها معتقد بودند که این بمباران عمدی بوده‌است و بسیاری همچنان بر این باورند که عمدی بوده‌است. با این حال، در نتایج مصاحبه‌های ساختارمند انجام شده در سال ۲۰۰۲، از ۵۷ درصد از کارشناسان روابط چینی-آمریکایی چینی که معتقد بودند بمباران عمدی بوده‌است، ۸۷/۵ درصد به دخالت پرزیدنت کلینتون مشکوک نبودند.

در اوت ۱۹۹۹، ایالات متحده با پرداخت غرامت به قربانیان بمباران و خانواده‌های آنها موافقت کرد. در دسامبر ۱۹۹۹، ایالات متحده موافقت کرد که خسارات وارده به سفارت را به چین بپردازد و چین نیز با جبران خسارت وارده به اموال ایالات متحده در جریان تظاهرات‌ها، موافقت کرد.

نقض فاحش قواعد آمره بین المللی توسط اسرائیل که مصداق بارز آن حمله اسرائیل در ۱۳ فروردین ۱۴۰۳ به کنسولگری جمهوری اسلامی ایران در دمشق توسط موشک هایی که از هواپیماهای اسرائیلی شلیک شده می باشد که در زیر با اشاره به کنوانسیون ها و موافقت نامه های بین المللی این نقض تعهدات بین المللی را بررسی و تبیین می نماییم .

۱-۱-۲. تجاوز علیه حاکمیت جمهوری اسلامی ایران توسط رژیم صهیونیستی :

بر اساس قطعنامه مجمع عمومی مصوب سال ۱۹۷۴ [۵۱]که به جرم بین المللی تجاوز پرداخته است ، تجاوز را چنین تعریف می کند: "توسل به زور توسط یک دولت علیه حاکمیت ،تمامت ارضی یا استقلال سیاسی دولتی دیگر یا کاربرد آن به هر نحو که مغایر منشور ملل متحد است ..."نمونه هایی از اعمالی که تجاوز محسوب می شوند عبارت اند از: تهاجم یا حمله مسلحانه یک کشور به سرزمین کشوردیگر ،محاصره بنادر یا سواحل یک دولت توسط نیروهای مسلح دولتی دیگر ،اعزام دسته ها و گروه ها و نیروهای نامنظم یا مزدوران مسلح توسط یک دولت یا از جانب آن به منظور اجرای عملیات مسلحانه علیه دولتی دیگر.[۵۲] که این تجاوز به صورت آشکار توسط اسراییل علیه حاکمیت جمهوری اسلامی ایران انجام شده است . (کنسولگری هر کشور نماد حاکمیت هر کشوری است که توسط اسرائیل مورد تجاوز قرار گرفته است)

۲-۱-۲.نقض مصونیت دیپلماتیک:

بر اساس عهدنامه وین 1961 که مهم ترین پیمان مربوط به حقوق دیپلماتیک است[۵۳] ، کنوانسیون وین درباره روابط کنسولی ۱۹۶۳ [۵۴]و همچنین کنوانسیون حمایت از دیپلمات ها ،که پیمان ضد تروریسم سازمان ملل است ، همگی قائل به مصونیت از تعرض اماکن و افراد دیپلماتیک هستند.[۵۵]

مصونیت از تعرض به معنی غیر قابل تخطی بودن و حرمت یک محل یا یک شخص است . حرمت محل یعنی عدم دخول بی اجازه در آن و حرمت شخص یعنی عدم نقض آزادی و حقوق اوست ،اما این حرمت ها منحصر به محل سفارت یا شخص دیپلماتیک نیست .بلکه در هر رژیم دموکراتیک به موجب قوانین اساسی ، هر شخص و نیز مسکن او از این حرمت برخوردار است .

تفاوتی که حرمت عمومی مسکن مردم و شخص آن را با حرمت محل سفارت و افراد دیپلماتیک از هم متمایز می کند ، این است که حرمت محل سکونت به اشخاص به موجب قانون می تواند سلب شود .در حالی که حرمت محل سفارت و شخص دیپلماتیک و خانه او غیرقابل تخطی است و هیچ قانون داخلی نمی تواند خلاف آن مقرر کند[۵۶](صدر، ۱۳۵۵: ۱۵۰ . به نقل از ضیایی بیگدلی،۱۴۰۰: ۳۷۸) .

مصونیت از تعرض نسبت به ماموران دیپلماتیک ، یک قاعده بنیادین حقوق بین الملل می باشد و آن شامل موارد ذیل است :۱- مصونیت اماکن و اموال ماموریت ، ۲- مصونیت ارتباطات و ارتباطات رسمی ماموریت ،۳- مصونیت مکاتبات رسمی ماموریت و ۴- مصونیت شخصی مامور دیپلماتیک (ضیایی بیگدلی ، ۱۴۰۰: ۳۷۹-۳۷۸) .

---

[۵۱] قطعنامه ۳۳۱۴ مجمع عمومی سازمان ملل متحد . همچنین رک : طرح پیش نویس جرایم علیه صلح و امنیت بشری ماده ۱۷ که به جرم بین المللی تجاوز پرداخته است . (1989)153 A . J . L 153

[۵۲] ربکا والاس ترجمه قاسم زمانی و مهناز بهرام لو ، حقوق بین الملل ،۱۳۸۷/ص ۳۵۹.

[۵۳] قرارداد وین درباره روابط سیاسی در ۱۸ آوریل ۱۹۶۱ در وین اتریش مصوب و تاکنون ۱۹۲ کشور آن را امضا کرده اند.

[۵۴] کمیسیون وین درباره روابط کنسولی یک معاهده بین المللی در مورد روابط کنسولی میان کشورهای مختلف است که در ۲۴ آوریل ۱۹۶۳ در وین به تصویب رسیده و تاکنون در ۱۷۳ کشور اعتبار قانونی یافته است.

[۵۵] کنوانسیون پیشگیری و مجازات جرایم علیه افراد تحت حمایت بین المللی از جمله عوامل دیپلماتیک در دسامبر ۱۹۷۳ تصویب و تاکنون ۱۸۰ کشور به آن پیوسته اند.

56

و در حد اعلای آن جرم انگاری مرتکبین قتل یا آدم ربایی افراد تحت حمایت بین المللی و همچنین حملات خشونت آمیز علیه اماکن رسمی، اسکان خصوصی یا وسایل حمل و نقل این افراد می شود.[۵۷]که در همین راستا در حمله هوایی ۱۳ فروردین ۱۴۰۳ اسرائیل به کنسولگری ایران در دمشق تعداد ۱۴ نفر شامل مستشاران نظامی و سایر نیروهای غیرنظامی و ساختمان ضمیمه کنسولگری در مجاورت سفارت ایران در سوریه کاملاً تخریب و از بین رفت در حالی که بین دو کشور مخاصمه مسلحانه جاری وجود نداشت. لذت این بمباران هوایی نقض آشکار قواعد آمره بین المللی می باشد .

۲-۲.ضرورت استفاده از اقدامات متقابل توسط ایران :

عملیات نظامی ایران علیه رژیم صهیونیستی که در نیمه شب ۲۵ فروردین ماه ۱۴۰۳ و در پاسخ به حمله تجاوزکارانه این رژیم موسوم به عملیات وعده صادق رخ داد یک ضرورت به جهت جلوگیری از حملات احتمالی دیگر این رژیم بود ، با نگاهی به اقدامات رژیم صهیونیستی از سال ۲۰۱۰ علیه مواضع حاکمیتی واتباع ایرانی ضرورت انجام این پاسخ استثنایی بیش از پیش روشن می شود :

۱- ترور دانشمندان هسته ای ایران در سال ۲۰۱۰ [۵۸]برای متوقف کردن برنامه هسته ای ایران یا اطمینان از بهبود آن پس از حمله تاسیسات هسته ای ایران بوده است .[۵۹] در اولین حمله ،مسعود علی محمدی فیزیکدان ذرات در ۱۲ ژانویه ۲۰۱۰ در اثر انفجار بمب یک موتورسیکلت که به فاصله یک متری از در ورودی منزل علی محمدی به یک درخت بسته شده بود کشته شد . در ۲۹ نوامبر ۲۰۱۰ دو دانشمند ارشد هسته ایران ،مجید شهریاری و فریدون عباسی توسط موتورسیکلت مورد هدف حمله قرار گرفتند. که منجر به کشته شدن شهریاری گردید .

۲- در ژوئن ۲۰۱۰ استاکس نت، یک کرم رایانه پیشرفته کشف شد .اعتقاد رسانه ها بر این بود که این بدافزار توسط آمریکا و اسرائیل برای حمله به تاسیسات هسته ای ایران ساخته شده است . [۶۰]

۳- موساد در سال ۲۰۱۱ مظنون به این بود، که پشت انفجار در پایگاه موشکی سپاه پاسداران باشد. در این انفجار ۱۷ نفر از نیروهای سپاه پاسداران از جمله حسن تهرانی مقدم که یکی از شخصیت های اصلی برنامه موشکی ایران بود ،کشته شد .

۴- در ۲۳ ژوئیه ۲۰۱۱ ، داریوش رضایی نژاد در شرق تهران به ضرب گلوله کشته شد .

۵- در ۱۱ ژانویه ۲۰۱۲ مصطفی احمدی روشن و راننده وی توسط بمبی که از موتورسیکلت به ماشین آنها متصل شده بود کشته شدند .

۶- انفجار در یک پایگاه نظامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در نزدیکی شهر خرم آباد رخ داد و منجر به کشته شدن ۱۸ سرباز شد .

۷- گفته می شود که در تاریخ ۹ مه ۲۰۲۰ اسرائیل پشت حمله سایبری بود، که بندر شهید رجایی در تنگه هرمز را مختل کرد و باعث ایجاد ترافیک در کامیون های تحویل و تاخیر در حمل و نقل شد.

۸- محسن فخری زاده ،رئیس برنامه سلاح های هسته ای ایران از دانشمندان رتبه بالای برنامه هسته ای، در ۲۷ نوامبر سال ۲۰۲۰ در منطقه آبسرد ترور شد .

---

[57] The United Nations and Terrorism .Germany , Multilaateralism , and Antiterrorism Efforts in the 1970 . Basingstoke :Palgrave . Mac millan .

[۵۸] این ترورها توسط موساد (سرویس اطلاعاتی خارجی اسرائیل) انجام شده است .روش های استفاده شده برای کشتن دانشمندان ایران یادآور روشی است که موساد قبلاً اهداف خود را ترور کرده است.

[59] Ben-Yishai , Ron (12 January 2012) . Killing the brains .

[60] Zetter . Kim(25 March 2013).

۹- در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ رسانه های اسرائیل گزارش کردند که به یک کشتی سپاه پاسداران در دریای سرخ حمله شده ،خبرگزاری تسنیم وابسته به سپاه این موضوع را تایید کرد و نوشت کشتی ساویز به دلیل انفجار مین های چسبان در بدنه کشتی دچار آسیب شده است.

۱۰- حمله به اهداف حزب الله و ایران در داخل خاک سوریه یا لبنان بین سال های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۷.

۱۱- حملات نیروی هوایی اسرائیل بین سال های ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۸ علیه اهداف ایران در سوریه

۱۱-و آخرین مورد حمله به کنسولگری ایران در دمشق در سال ۱۴۰۳ بوده است .

موارد ذکر شده تنها گوشه ای از حملات وحشیانه رژیم اشغال اشغالگر قدس علیه حاکمیت جمهوری اسلامی ایران طی این سال ها بوده است که بحث ضرورت اقدام مقابله به مثل و پاسخ استثنایی ایران را تایید می کند.

۳-۲. اعلام تجاوز رژیم صهیونیستی توسط ایران به شورای امنیت سازمان ملل و بی نتیجه ماندن پاسخ جامعه بین المللی:

علیرغم مراجعه ایران به شورای امنیت و تشکیل جلسه در تاریخ ۱۴ فروردین ۱۴۰۳ (۲ آوریل ۲۰۲۴) و اعلام نماینده ایران در خصوص نقض حاکمیت ایران توسط اسرائیل و اشاره به نقض مصونیت دیپلماتیک طبق کنوانسیون های ۱۹۶۱ ،۱۹۶۳ و ۱۹۷۳ در خصوص حمایت از مقامات دیپلماتیک ،خروجی مثبتی در خصوص محکومیت رژیم صهیونیستی از این جلسه بیرون نیامد و در پی نظرات مخالف آمریکا انگلیس و فرانسه و حمایت بی قید و شرط از اسرائیل، این جلسه بدون هیچ گونه پیامدی به پایان رسید و ایران حق خود را برای پاسخ داد گویی به این اقدام خلاف حقوق بین الملل رژیم صهیونیستی محفوظ دانست .

۴-۲.تناسب میان عمل نامشروع اولیه و اقدامات متقابل :

در اقدام مقابله به مثل ایران علیه رژیم صهیونیستی در نیمه شب ۲۵ فروردین ۱۴۰۳ (با ۱۳ آوریل ۲۰۲۴) پایگاه هوایی نواتیم و رامون مورد حمله قرار گرفت ، که بنا بر اظهارات سخنگوی ارتش رژیم صهیونیستی ۹۹٪ عملیات ایران را دفع کرده است .که این خود تناسب میان عمل نامشروع اولیه و اقدامات مقابله به مثل ایران را نشان می دهد .نکته حائز اهمیت در این اقدام مقابل به مثل رعایت موازین حقوق بشری و عدم تعرض به غیرنظامیان بوده است .

نتیجه گیری :

نقض قواعد حقوق بین الملل که باعث وارد آوردن خسارت می شود و یا جرم بین المللی محسوب می گردد، موجبات مسئولیت بین المللی عامل آن را فراهم می سازد. آثار چنین مسئولیتی الزام به ترضیه خاطر کشور زیان دیده یا قربانی نقض است .حال چنانچه کشور مسئول از ایفای چنین تعهدی شانه خالی کند، تکلیف کشور زیان دیده یا منجی علیه چیست؟ متاسفانه حقوق بین الملل، نمی تواند تضمینی به قربانی نقض بدهد و مقصر را ملزم به وفای به عهد کند . پس به ناچار کشور متضرر، شیوه ای خاص جهت مجبور ساختن مقصر بر می گزیند و آن اقدامات متقابل است ، اقدامات متقابل ، عکس العمل متناسب با عمل خلاف است . تا آن حد که مقصر دست از عمل خود بردارد و عمل نقض را به گونه ای جبران کند . در هر حال علیرغم اعتراضات و محکومیت های این اصل در مراکز جهانی باید قبول کرد که رویه عملی موافق با اقدامات متقابل باقی مانده و کشورها به رد دکترین حق صیانت تن در نداده اند. امروزه چنین به نظر می رسد که اقدامات متقابل باید فقط در مقابل نقض قراردادهای بین المللی، آن هم به شکل قراردادی مجاز باشد و در سایر موارد ممنوع اعلام شود. اما این ممنوعیت زمانی موثر خواهد بود که یک نظام معتبر ضمانت اجرای جمعی و سازمان یافته وجود داشته باشد، تا هرگونه نقض مقررات بین المللی ،خواصه در جنگ ها و مخاصمات مسلحانه بین المللی را به شدت هر چه تمام تر پاسخگو بوده و متجاوز را مجازات و مجبور به ایفای تعهدات خود کند ،تا کشور زیان دیده و قربانی نقض، خود داور نهایی و مجری بلامنازع نگردد، در غیر این صورت دنیا شاهد رجعت به دوران انتقام شخصی خواهد بود. با فقدان چنین سیستمی

اجرایی بین المللی در دنیای معاصر می توان چنین نتیجه گرفت که توسل به اقدامات متقابل توسط کشورها به دلیل اعمال ارتکابی نامشروع از سوی طرف مقابل یک ضرورت است ،چه کشورها نمی توانند تنها با استناد به تعدادی قواعد حقوقی بدون ضمانت اجرای موثر، ناظر از بین رفتن عناصر حیاتی زیستشان باشند(ضیایی بیگدلی،۱۳۹۵/صص ۷۰-۷۳) .

بنابراین با جمع بندی مطالب می توان نتیجه گرفت ، که پاسخ ایران به حمله رژیم صهیونیستی به کنسولگری خود در دمشق در پرتو حقوق بین الملل و رویه عملی کشورها بوده که شاهد آن هم ،عدم هرگونه اقدام مؤثر توسط شورای امنیت سازمان ملل متحد در این مورد بوده است . که این خود نشان دهنده ، سازگاری اقدامات ایران با موازین حقوق بین الملل می باشد .

منابع:

کتاب ها :

الف)فارسی :

۱-ابراهیم گل ، علیرضا (۱۳۹۶) . مسئولیت بین المللی دولت . چاپ نهم . تهران : موسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش .

۲- ضیائی بیگدلی ، محمدرضا (۱۳۹۵) . حقوق جنگ . چاپ چهارم . تهران : دانشگاه علامه طباطبایی .

۳- ضیائی بیگدلی ، محمدرضا (۱۴۰۰) . حقوق بین الملل عمومی . چاپ هفتاد و سوم . تهران : انتشارات گنج دانش .

۴-موسی زاده ، رضا (۱۳۹۱) . بایسته های حقوق بین الملل . چاپ بیستم . تهران : بنیاد حقوقی میزان .

ب) لاتین:

۱-والاس ، ربکا (۱۳۹۰) . حقوق بین الملل . چاپ سوم . ترجمه سید قاسم زمانی . تهران : موسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش .

2-Reuters. (2024, April 2). *Who was Brigadier General Mohammad Reza Zahedi, the Iranian commander killed in Syria?*. Reuters. https://www.reuters.com/world/middle-east/who-was-brigadier-general-mohammad-reza-zahedi-iranian-commander-killed-syria-2024-04-02/

3-Tabatabai, A. M., & Sauer, F. (2024). *The Damascus strike and Iran's dilemma*. Arms Control Association. https://www.armscontrol.org/commentary/2024-04/damascus-strike-and-irans-dilemma

4-UN News. (2024, April 2). *UN chief condemns attack on Iranian diplomatic premises in Damascus*. United Nations. https://news.un.org/en/story/2024/04/1147856

5-United Nations. (1961). *Vienna Convention on Diplomatic Relations*. United Nations Treaty Series, 500, 95.

6-United Nations General Assembly. (1974). *Resolution 3314 (XXIX). Definition of Aggression*. A/RES/3314(XXIX). https://undocs.org/A/RES/3314(XXIX)

ج) فرانسه:

1-Reuter,P :droit international Public,Temis,Paris, 1973

منابع الکترونیک :

1-https//fa.wikipedia.org

سایر منابع:

۱-عهدنامه های چهارگانه ژنو۱۹۴۹

۲-قطعنامه ۳۳۱۴ مجمع عمومی سازمان ملل متحد(A.J.L 153)۱۹۸۹

۳-کنوانسیون های وین ۱۹۶۱ و ۱۹۶۳ و ۱۹۷۳ در خصوص روابط دیپلماتیک و حقوق کنسولی